

נספחים

פרסומים

סקרים

אסתר טולידנו, נשים המקבלות דמי מזונות באמצעות המוסד לביטוח לאומי - 2013, סקר מס' 253, ינואר 2014

בפרסום זה נתונים על הנשים שקיבלו דמי מזונות בשנת 2013 מכוח חוק המזונות (הבטחת תשלום) שמפעיל המוסד לביטוח לאומי, וכן נתונים כלליים על בני הזוג החייבים בדמי המזונות ועל היקף חובותיהם לביטוח הלאומי.

עד שנת 2002, אוכלוסיית מקבלות דמי מזונות היתה במגמת התרחבות, ומספרן הגיע לכ-28,000 בשנה זו. לאחר מכן התהפכה המגמה ומספרן הצטמצם בכ-10,000 ב-9 שנים. אם מגמה זו תימשך, מספרן ישאף לאפס בשני עשורים.

סך כל התיקים הפעילים היה כ-51 אלף בסוף שנת 2013: כ-18 אלף תיקים של נשים שקיבלו דמי מזונות וכ-33 אלף תיקים של נשים שחדלו לקבל תשלום אך נשאר חוב מצד בן הזוג.

בשנת 2013 שילם המוסד דמי מזונות בסכום של כ-419 מיליון ש"ח וגבה כ-201 מיליון ש"ח מהחייבים, שהם 48% מסך התשלומים לנשים.

החוב המצטבר הסתכם ב-4.6 מיליארד ש"ח; שליש ממנו "חוב אבוד", שכן חלק מהחייבים נמנים עם מי שלא יכלו לשלם את חובם (חייבים שנפטרו, שוהים בחוץ לארץ, אסירים, מי שפשטו רגל או מי שלא היתה להם הכנסה מלבד הגמלה להבטחת הכנסה).

שנטל וסרשטיין, מקבלי גמלאות ילדים בשנת 2013, סקר מס' 255, מרס 2014

פרסום זה מציג נתונים על משפחות שקיבלו גמלאות לילדים בשנת 2013 בהשוואה לשנים קודמות - קצבאות ילדים, מענק לימודים ותוספת משפחה.

ביולי 2013, במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית, הוחלט על קיצוץ חד ומיידי בסכומי קצבאות הילדים לכלל הילדים. בשנת 2013 קיבלו כ-1,088 אלף משפחות קצבאות ילדים בעבור כ-2.6 מיליון ילדים.

מענק לימודים קיבלו בשנה זו כ-84 אלף משפחות, שבהן כ-149 אלף ילדים. בפרסום מוצגים מאפייני שכר של משפחות אלה, נתונים על משפחות חד-הוריות שקיבלו את המענק וכן השוואה לכמה מדינות באירופה.

תוספת משפחה קיבלו בשנה זו כ-24 אלף משפחות, כ-60% בהן משפחות עם ארבעה ילדים ויותר.

אסתר טולידנו ושנטל וסרשטיין, משפחות חד-הוריות בישראל 1993-2013, סקר מס' 256, מארס 2014

בשנת 2013 הגיע מספר המשפחות החד-הוריות בישראל לכ-137 אלף, שהם 12.4% מסך המשפחות עם ילדים בארץ, ומספר ילדים בהן הגיע לכ-229 אלף - שהם 8.6% מסך הילדים בארץ. הרוב המכריע בראשן נשים (97%).

שינויי חקיקה הנוגעים לזכויות של הנשים החד-הוריות במערכת הסוציאלית הביאו לשינויים בהתנהגות התעסוקה שלהן אך לא במידה מספקת, משום שממילא שיעור התעסוקה ורמת ההכנסה מעבודה שלהן גבוהים מנשים במשפחות עם בן זוג.

אופיר פינטו, **מקבלי גמלאות ניידות בשנת 2013**, סקר מס' 257, יוני 2014

הסכם הניידות נחתם לפי סעיף 9 לחוק, בין המוסד לביטוח לאומי לבין משרד האוצר, ותכליתו להסדיר את ההטבות הניתנות לנכים בעלי ליקויים ברגליים המגבילים אותם בניידות מחוץ לביתם. ההסכם ממומן בידי אוצר המדינה ומיושם על ידי המוסד לביטוח לאומי משנת 1975.

ההטבות הניתנות למוגבלים בניידות הן קצבה חודשית, הלוואה עומדת, קרן הלוואות, הלוואה לרכישה והתקנה של אביזרים ברכב לאביזרים מיוחדים, והחזר הוצאות לרכישה והתקנת אביזרים ברכב פרטי.

בשנת 2013 הסתכמה ההוצאה בעבור הסכם הניידות ב-1.42 מיליארד ש"ח ועיקרה היה בגין תשלומי קצבאות. מספר מקבלי הגמלה בסוף השנה הגיע ל-36,074 איש. הפרסום מציג את מאפייניהם של מקבלי גמלאות הניידות ב-2013 והשוואה בין המצטרפים בשנה זו לבין מי שהחלו לקבל את הגמלה בשנים קודמות.

אבנר שרף, **פשיטות רגל ופירוק תאגיד – תשלומי גמלאות וגביית חובות 2013**, סקר מס' 258, יוני 2014

בפרסום נתונים על תשלומי ענף זכויות עובדים בפשיטות רגל ופירוק תאגיד בשנת 2013 ובהשוואה לשנים קודמות. בדוח ממצאים על חובות בדמי ביטוח של מעסיקים בכינוס נכסים ופשיטות רגל ועל גבייתם. בשנת 2013 החל הענף לטפל ב-568 תיקי מעסיקים בפירוק ופשיטת רגל שבהם הוגשו תביעות עובדים ותביעות קופות גמל. במהלך השנה אושרו 8.5 אלף תביעות עובדים ושולמו 296 מיליון ש"ח לעובדים ולקופות הגמל. בשנת 2013 גבה המוסד מהמפרקים 14.6 מיליון ש"ח בגין גמלאות ששולמו בעבר. במקביל פעל המוסד לגביית חובות בדמי ביטוח ממעסיקים בכינוס נכסים ופשיטות רגל, וגבה מהמפרקים 41.1 מיליון ש"ח בגין חובות אלה.

נטליה גיטלסון ורן כהן, **תאונות עבודה בישראל**, סקר מס' 259, יוני 2014

דוח זה מציג נתונים מקיפים על תאונות עבודה בישראל שאירעו במהלך העבודה בלבד (ללא תאונות בדרך). בדוח נעשו ניתוחי מידע שלא נעשו בעבר בכל הנוגע לתאונות עבודה ולמאפייני האוכלוסיות הנפגעות בהן, גורמי הפגיעה העיקריים ועוד.

ייחודו של הדוח הוא בשילוב של מסד הנתונים של מינהל המחקר של הביטוח הלאומי, המחזיק נתונים בנוגע לתאונות העבודה שעובדים נפגעו בהן, עם הנתונים של הרשות למינהל הבטיחות והבריאות התעסוקתית במשרד הכלכלה, שבידיה נתונים על התאונות שגרמו למות עובדים.

בשנים 2010-2013 נפגעו יותר מ-209 אלף עובדים במקומות עבודה בישראל (לא כולל תאונות דרכים). הנתונים מהדוח והמשמעויות הנגזרות מהם מציבים לפני גורמי הפיקוח, האכיפה והרווחה הממשלתיים, כמו גם בפני המעסיקים והעובדים בישראל, את ההכרח לחתור ללא לאות למען קיומה וביסוסה של סביבת עבודה בטוחה ובריאה.

אופיר פינטו, **מקבלי גמלה לילד נכה וקצבה לשירותים מיוחדים 2013**, סקר מס' 260, יולי 2014

חוק הביטוח הלאומי מגדיר שלוש קצבאות שונות על-פי קבוצות גיל לאנשים התלויים בעזרת הזולת בביצוע פעולות היומיום: גמלה לילד נכה - לילדים שעדיין לא מלאו להם 18; קצבה לשירותים

מיוחדים לנכים - לבני 18 עד גיל פרישה; וגמלת סיעוד - למי שהגיעו לגיל פרישה. הסקר מתמקד בשתי הקבוצות הראשונות - ילדים המקבלים גמלה לילד נכה ומקבלי הקצבה לשירותים מיוחדים.

הגמלה לילד נכה נועדה לסייע למשפחה המטפלת בילד עם צרכים מיוחדים בהוצאות הכרוכות בטיפול האישי והסיעודי הקשה בו או בכל טיפול אחר שנועד לשפר את תפקודו, וכן לעודד את הטיפול בילד במסגרת הבית והקהילה. בשנתיים האחרונות עלה קצב הגידול במספר מקבלי הגמלה כתוצאה מהרחבת העילות המזכות בה. בדצמבר 2013 הגיע מספרם לכ-38 אלף, שהם כ-15% מסך הילדים עם צרכים מיוחדים החיים בישראל.

הקצבה לשירותים מיוחדים משולמת לבני 18 עד גיל הפרישה (ולעתים גם לאחר מכן), התלויים בעזרת הזולת בביצוע פעולות היומיום או הזקוקים להשגחה מתמדת למניעת סכנת חיים לעצמם או לאחרים. כ-42 אלף אנשים קיבלו קצבה זו מדי חודש ב-2013. מספר המקבלים הוסיף לגדול בהשוואה לשנים קודמות.

פרסום זה מציג את מאפייניהם של מקבלי הקצבות הללו בשנת 2013 והשוואה בין המצטרפים בשנה זו לבין מי שהחלו לקבל אותן בשנים הקודמות.

אופיר פינטו, מקבלי קצבת נכות בשנת 2013, סקר מס' 261, יולי 2014

מחקר שזים המוסד לביטוח לאומי בשיתוף עם מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל העלה כי בישראל חיים כמיליון איש המגדירים עצמם כבעלי מוגבלות ברמה כלשהי המפריעה לתפקודם, כ-253 אלף בהם מקבלים קצבה (אחת או יותר) מענף נכות כללית בביטוח לאומי. מקבלי קצבת נכות כללית מהווים כ-90% מכלל הזכאים לקצבות מהענף.

בשנת 2013 הגיע מספרם של מקבלי קצבת נכות כללית ל-224,794 בממוצע לחודש, שהם על-פי אומדן כ-4.6% מהאוכלוסייה בגיל הזכאות לקצבה (18 עד גיל פרישה). לאחר כעשור שבמהלכו השתנה גיל הפרישה ונחקק תיקון 109 לחוק (חוק לרון), אפשר לראות התייצבות בשיעור הגידול השנתי במספר המקבלים סביב 2% בשנה - שיעור הזהה לקצב הריבוי הטבעי באוכלוסייה.

הפרסום מציג את המאפיינים הדמוגרפיים, הרפואיים והתעסוקתיים של מקבלי קצבת נכות בשנת 2013 ומשרטט פרופיל שכיח של מקבל הקצבה. כמו כן מוצגת השוואה בין המצטרפים ב-2013 לבין מי שהחלו לקבל את הקצבה בשנים הקודמות.

רפאלה כהן וחייה רבין, חברות בקופת חולים 2013, סקר מס' 262, יולי 2014

הדוח מציג נתונים על חברות בקופות החולים ב-2013 בהשוואה ל-2012. מוצגים בו נתונים על התפלגות המבוטחים לפי משתנים דמוגרפיים וכלכליים שונים ולפי יישוב. הנתונים מתבססים על קובץ בריאות שמנהל המוסד לביטוח לאומי והמשמש מקור הרישום הבלבדי של מספר החברים בקופות החולים.

בסוף שנת 2013, כ-8.04 מיליון נפש היו מבוטחים בקופות החולים - גידול של 1.8% לעומת השנה הקודמת. 52.4% היו מבוטחים בקופת החולים הכללית, 25.0% בקופת חולים מכבי, 13.7% בקופת חולים מאוחדת ו-8.9% בקופת חולים לאומית.

במהלך 2013 נרשמו כ-284,700 מבוטחים חדשים באחת מקופות החולים ועוד כ-122 אלף עברו לקופה אחרת, כשליש מהם באמצעות האינטרנט. בדומה לשנים קודמות, בקופות החולים מכבי ומאוחדת מבוטחות האוכלוסיות בעלות ההכנסה הגבוהה ביותר, ואילו בכללית והלאומית מבוטחות האוכלוסיות בעלות ההכנסה הנמוכה יותר. התופעה של זוגות נשואים ושל ילדיהם המבוטחים בקופות שונות עקבית ומתמשכת.

מרק רוזנברג, שכר והכנסות מעבודה לפי יישוב ומשתנים כלכליים שונים 2012, סקר מס' 263, ספטמבר 2014

בסקר מוצגים נתונים לשנת 2012 על שכר והכנסה לפני מס, על תעסוקה ועל מעמד בעבודה לפי משתנים דמוגרפיים וכלכליים שונים. הסקר עוסק בעובדים השכירים והעובדים העצמאיים המבוטחים בביטוח הלאומי ומספק מידע על עשירונים ועל מדד האי-שוויון בהכנסות מעבודה לפי יישוב. כידוע, לפי החוק מוטלת חובת ביטוח בביטוח הלאומי על כל תושב ישראל בן 18 ויותר, דבר המאפשר רישום כמעט מלא בקבצים המינהליים של המוסד. נתוני השכר אינם מתוקנים לחלקיות משרה. הסקר עוסק בביטוח, בתעסוקה ובשכר, הן בהיבט הארצי והן בהיבט המקומי.

הצגת העיבודים הסטטיסטיים מביאה לידיעת הציבור, החוקרים, משרדי הממשלה ומעצבי המדיניות, את הנתונים והמידע שבידי המוסד, המעודכנים באופן שוטף והמשמשים אותו במשימות המוטלות עליו.

הממצאים העיקריים: **השכר הממוצע לחודש עבודה של שכירים** - 9,514 ש"ח. **שכר הנשים לחודש עבודה** (7,598 ש"ח) היה נמוך בכ-33.1% מהשכר הממוצע של הגברים (11,358 ש"ח). **השכר הממוצע לחודש בשנה של השכירים** היה 8,018 ש"ח - 84.3% מהשכר הממוצע לחודש עבודה, משום שיש עובדים שכירים שאינם עובדים שנה שלמה. **משש הערים הגדולות** (יותר מ-200 אלף תושבים), ירושלים ניצבת בתחתית עם שכר ממוצע לחודש עבודה בשיעור של 84.5% מהשכר הממוצע במשק, ואשדוד מעליה - 88.4%. בפתח תקוה, חיפה, ראשון לציון ותל אביב, השתכרו יותר מהשכר הממוצע - 107.5%, 109.7%, 110% ו-118.9% בהתאמה.

אופיר פינטו, בעולות אגף השיקום בשנת 2013, סקר מס' 264, נובמבר 2014

אגף השיקום במוסד לביטוח לאומי מפתח, מפעיל ומעניק שירותי שיקום מקצועי לזכאים שנפלטו משוק העבודה או שהם נעדרי ניסיון בתעסוקה, כדי לשלבם בעבודה המתאימה לכישוריהם המקצועיים וליכולת התפקוד הנוכחית שלהם. האמצעי העיקרי בעבודת השיקום הוא הקשר האישי בין המשתקם לפקידי שיקום.

בשנת 2013 טיפלו עובדי השיקום ב-22,636 אנשים שהשתתפו בכ-48 אלף תוכניות שיקום שונות, 54% בהם השתתפו בתוכניות ייעודיות להכנה לעבודה בשוק החופשי. 80% מן המשתקמים שייכים לענף נכות כללית.

4,268 איש (כ-75% מן המסיימים) הצליחו להשתלב בשוק העבודה החופשי (לא כולל מי שהטיפול בהם הופסק), וכ-13% נוספים סיימו הכשרה ועתידים בחלקם להשתלב בעבודה.

לצד שיקום מקצועי, עובדי האגף מסייעים לזכאים במיצוי זכויות (4,888 אנשים טופלו ב-2013), מספקים חוות דעת מקצועיות לאגפי הגמלאות במוסד (כ-46.5 אלף בשנה זו). בהיותם עובדים סוציאליים, עובדי השיקום גם מטפלים בנכים ואלמנות בשעת משבר (103 פניות חדשות ב-2013).

הוצאות השיקום הסתכמו ב-2013 ב-249 מיליון ש"ח, כמחציתן בעבור שכר לימוד לזכאים וכ-30% בעבור דמי שיקום. כ-2/3 מהסכום שולמו לנכים השייכים לענף נכות כללית.

שנטל וסרשטיין, מקבלות גמלאות אמהות בשנת 2014, סקר מס' 265, מארס 2015

בפרסום מוצגים נתונים על נשים שקיבלו אחת מגמלאות האימהות בשנים 2010-2014 בהשוואה לשנים קודמות ותוך פירוט מאפייני הדמוגרפיה, והתעסוקה והשכר שלהן. בנוגע לנשים שקיבלו גמלה

לשמירת היריון מובאים גם מאפיינים רפואיים. הנתונים מבוססים על הקבצים השנתיים לתשלום גמלאות אלה.

ב-2014 שולם מענק לידה לכ-173 אלף נשים, כ-70% בהן (120 אלף) קיבלו דמי לידה. רוב הלידות (98%) היו של ילד אחד. דמי לידה לאב שולמו לראשונה במאי 1998, וב-2014 קיבלו את הגמלה כ-470 גברים.

כ-12 אלף נשים קיבלו גמלה לשמירת היריון ב-2014. כ-20% מהן התחילו להיעדר מעבודתן כבר ברבעון הראשון להיריון, עוד כ-44% ברבעון השני, והיתר - כ-36% - התחילו להיעדר ברבעון השלישי. בכל גמלאות האמהות מספר המקבלות גדל בשנים 2013 ו-2014.

אסתר טולידנו, מקבלי דמי אבטלה בשנת 2014, סקר מס' 266, מארס 2015

בחוברת מוצגים נתונים על מובטלים שקיבלו דמי אבטלה בשנת 2014 בהשוואה לשנים קודמות ותוך פירוט מאפייני הדמוגרפיה ומאפייני התעסוקה שלהם. עוד מוצגים בחוברת כמה אפיונים של האבטלה.

על-פי הנתונים, מספר המקבלים דמי אבטלה עלה בכ-4% ומספר הבלתי מועסקים ירד בכ-3%. כ-223 אלף מובטלים שונים קיבלו דמי אבטלה בעבור יום אחד לפחות ב-2014 - 72 אלף בממוצע לחודש, שהם כשליש מסך הבלתי מועסקים בכוח העבודה. בסך הכל שולמו דמי אבטלה בסכום של 3.3 מיליארד ש"ח, שהם כרבע מסך דמי ביטוח שנגבו לענף זה.

שנטל וסרשטיין, נשים המקבלות דמי מזונות באמצעות המוסד לביטוח לאומי, סקר מס' 267, אפריל 2015

בסוף 2014 היו כ-52 אלף תיקי מזונות פעילים במוסד לביטוח לאומי: כ-18 אלף תיקים של מקבלות דמי מזונות וכ-37 אלף של נשים שחדלו לקבל תשלום אך נשאר חוב של בני הזוג. דמי המזונות ממומנים באמצעות התקבולים מבני הזוג החייבים ובאמצעות תקציב המדינה.

ב-2014 שילם המוסד דמי מזונות בסכום של כ-421 מיליון שקלים חדשים. סך התקבולים מהחייבים לתקופה זו הגיע לכ-178 מיליון ש"ח, שהם 42% מסך התשלומים ששולמו לנשים בשנה זו. שיעור הגבייה מהחייבים ירד ירידה ניכרת לעומת 2012 עקב שינוי בתהליכי גביית החוב: מאוקטובר 2014 הועברה הגבייה מהחייבים מהביטוח הלאומי לרשות האכיפה וההוצאה לפועל.

סך החוב שהצטבר מהפעלת חוק המזונות ב-1972 מסתכם בכ-5.1 מיליארד ש"ח. כשליש הוא "חוב אבוד", שכן כשליש מהחייבים נמנים עם מי שאינם יכולים לשלם את חובם (נפטרו, שוהים בחוץ לארץ, אסירים, מי שפשטו רגל או מקבלי גמלה להבטחת הכנסה).

מחקרים לדיון

מירי אנדבלד, נתנאלה ברקלי, ויטה אברהמוב, אלכסנדר גאליה ודניאל גוטליב, ביטחון תזונתי 2012, מחקר מס' 115, אפריל 2014

הדוח מציג את שיטת המחקר והממצאים מסקר הביטחון התזונתי השני, העוסק בשנת 2012. הסקר הראשון התקיים שנה קודם לכן, ב-2011. בשני הסקרים נחקרו בטלפון משפחות מייצגות (כהגדרתן בסקר) מכל הארץ: ב-2011 כ-5,600 משפחות, וב-2012 - כ-6,300 משפחות.

על-פי הממצאים, 81.2% מתושבי ישראל חיים בביטחון תזונתי ו-18.8% חיים באי-ביטחון תזונתי - 8.6% בהם באי-ביטחון תזונתי ניכר. כ-55% מן המשפחות החיות באי-ביטחון תזונתי נעזרות ברמות שונות בגורמי סיוע, רובן בארגוני סיוע, כדי לשפר את מצב הביטחון התזונתי שלהן. הממצאים מורים על התאמה גבוהה בין שיעורי האי-ביטחון לשיעורי העוני המחושבים **בדוח העוני והפערים החברתיים** של הביטוח הלאומי לקבוצות אוכלוסייה שונות. עוד עולה מהממצאים, כי אי-ביטחון תזונתי בולט במשפחות גדולות (שבהן ארבעה ילדים או יותר), במשפחות ערביות ובמשפחות חד-הוריות - כמחצית של כל אחת מהקבוצות הללו נתונה באי-ביטחון תזונתי.

שנטל וסרשטיין ואסתר טולידנו, **התנהגות התעסוקה של נשים לאחר חופשת לידה בעקבות הארכת חופשת הלידה**, מחקר מס' 116, יולי 2014

שיעור ההשתתפות של נשים בכוח העבודה גדל עם השנים - מכ-32% בשנת 1975 לכ-53% בשנת 2010. תרומת הנשים לכלכלת המשק ניכרת ולכן הפסקת עבודתן בעקבות לידת ילדיהן עלולה להביא לשיבושים כלכליים וחברתיים. המחקר בדק האם ומתי נשים שבות לעבודה לאחר הלידה, והאם חוק הארכת חופשת לידה בתשלום, שהוחל במאי 2007, השפיע על חזרתן לעבודה. נבדקו נשים שכירות שילדו בתקופה שבין ינואר 2005 לדצמבר 2010 ושקיבלו דמי לידה מהמוסד לביטוח לאומי, בסך הכל 422,482 נשים.

המחקר בדק גם את השפעתם של משתנים שונים על ההחלטה לחזור לעבודה: הענף הכלכלי שבו היא עובדת, השכר ערב הלידה, מצב התעסוקה של בן הזוג ואזור המגורים. כמו כן נבדקו קשרים בין משתני דמוגרפיה לבין החזרה לעבודה: גיל האישה, ההכנסה מעבודה, מספר הילדים וגיל הילד הצעיר ביותר.

במהלך השנים החברה בכלל והמעסיקים בפרט נעשו גמישים יותר בכל הנוגע להפסקת עבודה של נשים שילדו. מן הממצאים עולה, שהפסקת עבודה של נשים אלה היא זמנית - כ-92% בהן חוזרות לעבודה במהלך השנה שלאחר הלידה. עוד מראה המחקר שהארכת חופשת הלידה בתשלום (ממאי 2007) לא השפיעה על התנהגות התעסוקה של הנשים הללו.

אסתר טולידנו, **רציפות בתקופת תשלום דמי אבטלה**, מחקר מס' 117, אוקטובר 2014

המחקר עקב אחר מאפיינים של מובטלים בתקופת קבלת דמי האבטלה - האם הם מקבלים דמי אבטלה ברציפות או בהפסקות, מהו הדפוס המאפיין את הקבלה/הפסקה, והאם יש הבדלים בין המובטלים לפי מאפיינים שונים.

תקופת קבלת דמי אבטלה אמורה להיות תקופה של חיפוש עבודה, ולכן אפשר להניח כי ברוב המקרים מובטל חדל לקבל דמי אבטלה ואחר כך שב לקבל משום שהעבודה היתה לא מתאימה.

הממצא המרכזי הוא ששיעור המובטלים שיש להם הפסקות בתשלום גבוה דווקא בקרב מי שלא מיצו את מלוא זכאותם לעומת מי שמיצו. משמעות הדבר היא שמי שאינם ממצים הם השכבה החזקה יותר בשוק העבודה, משום שהצעות העבודה אינן מתאימות להם והם חוזרים לקבל דמי אבטלה. העובדה שהם לא מיצו את מלוא זכאותם מצביעה על כך שבסופו של דבר הם שבו מהר למדי לשוק העבודה כמועסקים במשרה יציבה יותר לעומת מי שמיצו את מלוא זכאותם והתקשו למצוא עבודה.

הסתר פאס ואופיר פינוטו, שיקום מקצועי לאנשים עם מוגבלות: השתלבות בעבודה, התמדה בעבודה ורמות השכר, מחקר מס' 118, דצמבר 2014

מחקרים רבים מצביעים על פערים בהשכלה, בשיעורי התעסוקה ובהכנסה בין אנשים עם מוגבלות לאנשים ללא מוגבלות. אחד הכלים המרכזיים לצמצום הפערים הללו הוא השיקום המקצועי, אך המחקרים הבוחנים את תוצאותיו והשפעותיו מעטים.

מחקר זה הוא הראשון מסוגו בישראל, ותרומתו וחדשנותו בכמה היבטים: (א) מעקב ארוך על פני יותר מעשור אחר מסיימי התוכניות. (ב) בחינת אוכלוסייה רחבה - לא רק מקבלי קצבאות נכות אלא גם אנשים עם מוגבלות שאינם זכאים לקצבה אך עומדים בתנאי הזכאות לשיקום. (ג) השוואה בין מי שנפגעו בעבודה, מי שנפגעו בפעולות איבה ומי שחלו או נפגעו בנסיבות אחרות. (ד) זיהוי המאפיינים של הפונים לעזרת השיקום, שאינם משתתפים בפועל בתוכניות.

במחקר נבדקו שלושה משתנים: השתלבות בעבודה, התמדה בעבודה ורמת שכר. בסך הכל נבחנו בו 103,690 פניות של 88,286 אנשים שונים אשר השתתפו ב-164,315 תוכניות שיקום שונות שהסתיימו בשנים 1999-2012.

מן הממצאים הבולטים:

- השיקום תרם להשתלבות בעבודה, להתמדה בעבודה ולרמת השכר: 65% מהפונים השתלבו בעבודה בתוך שנתיים, וללא הגבלת פרק הזמן מסיום השיקום - 73%; בעשור האחרון עלה בכ-10% שיעור ההשתלבות בעבודה של מסיימי תוכניות שיקום, בולטת במיוחד תרומתן של התוכניות לאנשים ללא ניסיון בתעסוקה.
- תוכניות במסגרות אוניברסליות (בשוק החופשי) תורמות יותר לסיכוי להשתלב בעבודה, להתמיד בה ולהשתכר יותר, לעומת שיקום במסגרות סגרגטיביות (מסגרות נפרדות לאוכלוסיית היעד). התוכנית להשכלה גבוהה זוהתה כבעלת התרומה הגבוהה ביותר למשתתפיה ואילו תוכניות הטרם-שיקום - בעלות הסיכוי הנמוך ביותר.
- לבעלי מוגבלות מלידה סיכוי רב יותר להשתלב בעבודה לעומת בעלי מוגבלות שלא מלידה. גם סוג המוגבלות וחומרתה משפיעים על הסיכוי להשתלב בעבודה.

מירי אנדבלד ואורן הלר, התמורה לעבודה ותרומתה לחילוץ מעוני: ישראל בראייה בינלאומית, מחקר מס' 119, דצמבר 2014

מחקר זה בדק באמצעות השוואות בינלאומיות ושימוש באינדיקטורים כלכליים את הטענה הרווחת שלפיה השכר בישראל בכלל ושכר המינימום בפרט נמוכים מדי. עוד בדק המחקר את השפעתה של התעסוקה השכירה בישראל על חילוץ מעוני. לשם כך נעשה שימוש בעיקר בבסיס הנתונים של לוקסמבורג, המאפשר ביצוע עיבודים סטטיסטיים על סקרי הכנסות והוצאות משקי בית במדינות מפותחות, ובבסיסי נתונים מישראל. המאמר מציג ממצאים ממודל אקונומטרי המנסה לאמוד את השפעת עצם קיומו ורמתו של שכר המינימום על העוני בניכוי השפעות של משתני בקרה רלוונטיים.

על-פי הממצאים, השכר בישראל אכן נמוך מדי ותרומתה של התעסוקה לחילוץ מעוני נמוכה בהשוואה בינלאומית. רמת הפיריון בישראל אמנם נמוכה, אך רמת השכר נמוכה אפילו יחסית לרמת פיריון זו. אף ששכר המינימום גבוה בהשוואה בינלאומית כאחוז מהשכר הממוצע, השכר הממוצע הנמוך גורם לכך ששכר המינימום בישראל נמוך מדי ואינו ממלא את ייעודו כמבטיח חיים בכבוד למשפחות עובדות הנמצאות בתחתית התפלגות ההכנסות.

בדיקת השפעתו של שכר המינימום על ממדי העוני באמצעות מודל אקונומטרי העלתה, כי עלייה של דולר אחד לשעה בשכר המינימום, במונחי PPP, מפחיתה את ההסתברות להיות עני, לפי הגדרת העוני המקומית, בכ-8%. במודל אחר, נמצא כי שכר מינימום גבוה יותר מעלה את האפקטיביות של התעסוקה בחילוץ מעוני. לכן נראה כי העלאת שכר המינימום בעת הזו עשויה להיות כלי חשוב בצמצום העוני של משפחות עובדות ומשפחות בכלל. הגידול המתמשך בהיקף התעסוקה בישראל בשנים האחרונות עשוי להפחית את החששות מהשפעה שלילית אפשרית של צעד כזה על התעסוקה.

אסתר טולידנו ודניאל גוטליב, שכירים במשרה חלקית ואבטלה מורחבת 2011-2000, מחקר מס' 120, מארס 2015

מחקר זה דן בתופעת העבודה במשרה חלקית - מרצון ושלא מרצון - ובהטיות הנובעות ממנה במדידת שיעור האבטלה לפי השיטה המקובלת. המחקר בדק גם את תופעת המובטלים המתאיישים מחיפוש עבודה.

בעבודה זו נמדד היקף האבטלה החלקית שיש להוסיף לשיעור האבטלה הרגיל. נבנה מדד המבוסס על שיעור הבלתי מועסקים בתוספת השפעה של אי-עבודה בגלל עבודה חלקית שלא מרצון ובתוספת של עבודה חלקית מרצון על האוכלוסייה בגיל העבודה שאינה שייכת לכוח העבודה. נמצא כי שיעור האבטלה המורחבת גדל בכ-15% בקרב הגברים וב-50% בקרב הנשים.

שרון אסיסקוביץ, בדיקות לגמלת סיעוד בידי רופאים מומחים בגריאטריה לבני 80-89 – הגל השני של התוכנית הניסיונית, מחקר מס' 121, מאי 2015

המחקר מתמקד בגל השני של התוכנית הניסיונית לבחירה ברופאים מומחים בגריאטריה לביצוע בדיקות לתובעי גמלת סיעוד בני 80-89 בשישה מסניפי המוסד לביטוח לאומי בתקופה שמאוקטובר 2013 עד יולי 2014. המחקר מציג את שיעור הבדיקות על ידי רופאים מכלל בדיקות התלות, השוואה של תוצאות הבדיקות בידי רופאים לתוצאות הבדיקות בידי מעריכות מטעם המוסד לביטוח לאומי ואת מאפייני הנבדקים בשתי הקבוצות. כמו כן המחקר משווה בין הגל השני של התוכנית הניסיונית לבין הגל הראשון, שנעשה בתקופה שממאי 2012 עד אפריל 2013 בשלושה מסניפי הביטוח הלאומי.